

sinde". Dette handler om personalets perception af forandringerne, som naturligvis bunder i deres vurderinger, men som også ligger som normer og holdninger i organisationen, som en forvaltningskultur. En virkelig nyskabelse i Koch og Rørbechs bog er analysen af forvaltningskulturer (og de har i denne sammenhæng haft Jan Molin fra Handelshøjskolen i København som konsulent). Udgangspunktet for en sådan analyse er, at medarbejderens perception er indkapslet i forvaltningskulturen. Man har identificeret fem typer af forvaltningskulturer: den igangsættende, den usikre, den mistænksomme, den ideologiske og den udbrændte. Det kan ikke overraske, at det er i socialforvaltninger, der karakteriseres som igangsættende, at forsøgets positive effekter er størst, mens der i socialforvaltninger karakteriseret som udbrændte nærmest ikke er sket ændringer.

Dette peger på meget vigtige elementer i en analyse af implementeringen af forsøg i socialforvaltninger (og såmænd også i andre organisationer). Desværre er analysen her temmelig tynd; men man kan også sige, at det falder lidt uden for problemstillingen i bogen. Forklaringerne går her ud over det beskrivende niveau, bogen har afstukket, men her findes samtidig nogle af de mest interessante resultater.

Som sagt er skønsprincippet en forkæret del af socialpolitikken. Det er ikke et tilfældigt princip, men afspejler grundliggende holdninger til socialpolitik i det hele taget. På den baggrund må kontanthjælpsforsøget i sig selv siges at være lidt mærkeligt, fordi et enkelt aspekt tages ud af en sammenhæng uden en forudgående grundig analyse af kravene til firsernes socialpolitik. Samtidig illustrerer de to bøger evalueringens problemer. Man bliver kaldt for sent ud og har instrumenter, der gør effektmålinger vanskelige. Af disse grunde mener jeg ikke, at man her har egnede redskaber til at vurdere, hvorledes det sociale arbejde fremover skal organiseres.

Peter Gundelach

Henning Jørgensen & Jens Chr. Tonboe (red.), *Fagbevægelse, stat og kommuner*, Aalborg: Aalborg Universitetsforlag, 1985, 430 s., 162,00 kr.

Det er naturligvis en god idé, at artikler fremlagt ved forskningsmæssige seminarer eller symposier søges publiceret i en samlet antologi, såfremt de er egnede hertil og der igrønt gives muligheder herfor. Men det er ligeså oplagt, at såfremt de enkelte bidrag emnemæssigt og problemstillingsmæssigt ligger spredt, stilles der store krav til redaktørerne, så den (eventuelt svage) røde tråd bliver så tyk, at også svagtsynede har en chance. Herved lettes også mulighederne for, at man som anmelder kan give en rimelig omtale af det pågældende værk, idet alle enkeltbidrag vanskeligt kan kommenteres særskilt.

Artiklerne i nærværende antologi udspringer for de flestes vedkommende af diskussioner inden for Center for Fagbevægelsesstudier i forbindelse med et seminar afholdt i oktober 1984 i Aalborg. Beskæftigelsesspørgsmålet er sat i centrum, men alene antologiens noget knudrede titel antyder, at det for de to redaktører har krævet en vis fantasi at sikre en tværgående sammenhæng mellem de enkelte bidrag.

Antologien indeholder 12 artikler, der er indplaceret i tre delafsnit. I det første del-

sinde". Dette handler om personalets perception af forandringerne, som naturligvis bunder i deres vurderinger, men som også ligger som normer og holdninger i organisationen, som en forvaltningskultur. En virkelig nyskabelse i Koch og Rørbechs bog er analysen af forvaltningskulturer (og de har i denne sammenhæng haft Jan Molin fra Handelshøjskolen i København som konsulent). Udgangspunktet for en sådan analyse er, at medarbejderens perception er indkapslet i forvaltningskulturen. Man har identificeret fem typer af forvaltningskulturer: den igangsættende, den usikre, den mistænksomme, den ideologiske og den udbrændte. Det kan ikke overraske, at det er i socialforvaltninger, der karakteriseres som igangsættende, at forsøgets positive effekter er størst, mens der i socialforvaltninger karakteriseret som udbrændte nærmest ikke er sket ændringer.

Dette peger på meget vigtige elementer i en analyse af implementeringen af forsøg i socialforvaltninger (og såmænd også i andre organisationer). Desværre er analysen her temmelig tynd; men man kan også sige, at det falder lidt uden for problemstillingen i bogen. Forklaringerne går her ud over det beskrivende niveau, bogen har afstukket, men her findes samtidig nogle af de mest interessante resultater.

Som sagt er skønsprincippet en forkæret del af socialpolitikken. Det er ikke et tilfældigt princip, men afspejler grundliggende holdninger til socialpolitik i det hele taget. På den baggrund må kontanthjælpsforsøget i sig selv siges at være lidt mærkeligt, fordi et enkelt aspekt tages ud af en sammenhæng uden en forudgående grundig analyse af kravene til firsernes socialpolitik. Samtidig illustrerer de to bøger evalueringens problemer. Man bliver kaldt for sent ud og har instrumenter, der gør effektmålinger vanskelige. Af disse grunde mener jeg ikke, at man her har egnede redskaber til at vurdere, hvorledes det sociale arbejde fremover skal organiseres.

Peter Gundelach

Henning Jørgensen & Jens Chr. Tonboe (red.), *Fagbevægelse, stat og kommuner*, Aalborg: Aalborg Universitetsforlag, 1985, 430 s., 162,00 kr.

Det er naturligvis en god idé, at artikler fremlagt ved forskningsmæssige seminarer eller symposier søges publiceret i en samlet antologi, såfremt de er egnede hertil og der igrønt gives muligheder herfor. Men det er ligeså oplagt, at såfremt de enkelte bidrag emnemæssigt og problemstillingsmæssigt ligger spredt, stilles der store krav til redaktørerne, så den (eventuelt svage) røde tråd bliver så tyk, at også svagtsynede har en chance. Herved lettes også mulighederne for, at man som anmelder kan give en rimelig omtale af det pågældende værk, idet alle enkeltbidrag vanskeligt kan kommenteres særskilt.

Artiklerne i nærværende antologi udspringer for de flestes vedkommende af diskussioner inden for Center for Fagbevægelsesstudier i forbindelse med et seminar afholdt i oktober 1984 i Aalborg. Beskæftigelsesspørgsmålet er sat i centrum, men alene antologiens noget knudrede titel antyder, at det for de to redaktører har krævet en vis fantasi at sikre en tværgående sammenhæng mellem de enkelte bidrag.

Antologien indeholder 12 artikler, der er indplaceret i tre delafsnit. I det første del-

afsnit, "Stat, interesser og arbejdsløshedspolitik", behandler Jens Lind først "fagbevægelsen og arbejdsløshedspolitikken", men føjer iøvrigt ikke afgørende nyt til hans tidligere arbejde med samme emne. Dernæst gennemgår Jørgen Elm Larsen og Fritz von Nordheim Nielsen, hvad de kalder "det danske dagpengesystems storhed og fald", specielt med henblik på en afdækning af dagpengereformens – efter forfatterens mening – negative konsekvenser. Per H. Jensen gennemgår herefter på en anskuelig måde "arbejdsløshedspolitikken i Sverige", og specielt hvorledes Sverige har udviklet sig til at være et internationalt forbillede for en aktiv arbejdsmarkedspolitik. Endelig analyserer Steen Scheuer til sidst i dette første delafsnit "arbejdsløsheden og den faglige deltagelse". I et "exit, voice, loyalty"-perspektiv argumenterer han overbevisende og veldokumenteret for, at der er en klart stigende tendens til faglig deltagelse, specielt hvad angår fagforeningsmedlemskab og deltagelse i faglige konflikter. Derimod må han konstatere, at når det drejer sig om møder og andre aktiviteter er tendensen vanskeligere at tolke. Der er givetvis bred dækning for hans afsluttende konklusion, at den større styrke, som den stigende organisationsgrad uomtvistelig er et udtryk for, på længere sigt kan vise sig at blive problematisk for de faglige organisationer, idet der samtidig er lagt kimen til indre splittelse og eventuelt handlingslammelse, hvis ikke man er i stand til at håndtere de nye og mindre bevidste medlemsgrupper.

I det andet delafsnit flyttes perspektivet fra det centrale til det regionale og lokale politiske niveau, idet det omhandler "regional og kommunal arbejdsmarkedssindsats". Først diskuterer Henning Jørgensen "muligheder og begrænsninger for regionaliseret arbejdsmarkeds- og beskæftigelsespolitik", og specielt hvorledes AF-systemet og arbejdsmarkedsnævnene indskrænker det politiske og administrative spillerum. Dernæst påviser Lene Dalgaard og Peter Nielsen i "liberalisering af den kommunale beskæftigelsesindsats", at kommunerne interesssemæssigt, politisk og administrativt næppe er klædt på til at klare beskæftigelsespolitikken. Til sidst i dette afsnit rejser Bent Schou og Søren Villadsen spørgsmålet "Kan kommunerne føre erhvervs politik?", og de overvejer i denne forbindelse, om direkte hjælp til erhvervslivet er bedre end hjælp (via beskæftigelsesforanstaltninger) til de arbejdsløse.

Det tredje delafsnit omhandler "fagbevægelsens politisering og beskæftigelsespolitikken". Først diskuterer Morten Lassen "fagbevægelsens magttab og korporatismens svækkelse", og han påpeger, at det ikke blot er krisen, men også ændringer i den offentlige politiks karakter, der har sat fagbevægelsen udenfor. Dernæst beskæftiger Jens Chr. Tonboe sig med "kvindernes kommunalisering – fagbevægelsens politiseringsgrundlag?" – en titel, der vel ikke forekommer alt for heldig og umiddelbar forståelig – hvori pointen er, at kvindernes stigende erhvervsdeltagelse og engagement i fagbevægelsen også påvirker fagbevægelsens politiske indflydelsesmuligheder i hvert fald lokalt. Rune Larsson, Reinhard Lund og Jørgen Møller analyserer "fagforeningsstrategi overfor arbejdsløshed" på baggrund af en undersøgelse af forskellige lokalafdelinger af Dansk Metalarbejderforbund. Svend Erik Nielsen redegør for "fagbevægelsen og den regionale og kommunale erhvervs politik" og hvorledes der er sket et klart skift i den lokale fagbevægelses opgaver. Endelig redegør Henrik Davidsen og Sverre Persson til slut for "uddannelse af tillidsrepræsentanter i dansk fagbevægelse".

Antologiens forskellige bidrag forekommer at være af en noget svingende kvalitet, og for nogles vedkommende er de forfattet i et noget indforstået politologisk, ofte ny-marxistisk påvirket, sprog, der ikke just fremmer forståeligheden. Selve antologien er

bundet sammen af et indledende kapitel, "Politisering af beskæftigelse og faglig politik", forfattet af de to redaktører. Heri diskuteres en række aspekter af fagbevægelsens krise, specielt i relation til beskæftigelsesproblemernes udvikling, der har tvunget fagbevægelsen ud i en stærkere offentlig, politisk interessevaretagelse. Tilbage står imidlertid, at antologiens hovedsigte, der siges at være at råde bod på en manglende erkendelse af, hvori krisen for fagbevægelsen består, eller hvordan de politiske svar på krisen kan se ud, kun tilnærmelsesvis bliver indfriet. Derimod kan antologien nok finde en vis anvendelse som idégenerator for videre undersøgelser.

Jacob A. Buksti

Christian Knudsen & Erik Kloppenborg (red.), *Rationalitetsbegreber i Samfundsvidenskaberne*, København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1985, 402 s., 199,00 kr.

Rationalitet er ubestrideligt et både centralt, omstridt og uafklaret begreb i samfundsvidenskaberne. Forbavsende nok optræder det ikke som opslagsord i *International Encyclopedia of the Social Sciences* (1968) og iøvrigt heller ikke i *Encyclopedia of Philosophy* (1967). I stedet søger man hjælp i for eksempel *Nomos VII om Rational Decision* (ed. Carl J. Friedrich, 1964) og griber med begærlighed senere orienteringsmidler som det her omtalte.

Det er ligesom *Nomos*-bindet et samleværk, frugten af et 1984 seminar under Dansk Selskab for Videnskabsforskning. Bidragyderne, fjorten mænd og én kvinde, kommer fra universiteter og handelshøjskoler og deres fagområder er nationaløkonomi, erhvervsøkonomi, sociologi, politologi og filosofi; én er fra Oslo (Knut Midgaard), én fra Uppsala (Evert Vedung), de øvrige alle ansatte i Danmark.

Det turde være indlysende rigtigt at drøfte rationalitet som samfundsvidenskabeligt redskabsbegreb i en således sammensat kreds. Det har altid været centralt i begge økonomiens forgreninger, under tiltagende selvransagelse, og adskillige af afhandlingerne peger på de muligheder en orientering i retning af økonomien har budt og byder på ikke mindst i politologien. Læsningen af bogen efterlader et indtryk af at meningsforskellene fortsat er ganske store, ikke mindst indenfor de enkelte discipliner. Det vilde have været interessant om bogen også havde rummet en overlegent redigeret redegørelse for de drøftelser der vel må være foregået på seminaret. Den der ikke er alt for fortrolig med krinkelkrogene i den komplicerede problematik kan godt sidde tilbage med det naive spørgsmål: hvem skal jeg tro på?

Det er en umulig opgave at give en balanceret anmeldelse af en bog med femten bidrag. Iøvrigt refereres de ganske kort i introduktionen. Jeg må nøjes med generelt at konstatere at bogen bestemt er værd at læse. Kun ét bidrag forekommer mig svagt. En del af de øvrige lider af at forfatterne skriver lovlig indforstået, uden at spille mange tanker på at forskningsformidling også har et pædagogisk aspekt. Det er muligt der indimellem er kastet perler som jeg ikke har fået øje på. Andre er lysende klare, som Vedungs om *content rationality* (skrevet på engelsk).